

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

ДИПЛОМНИЙ ПРОЄКТ

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

тема:

ОБ'ЄМНО-ПРОСТОРОВА СКУЛЬПТУРА З ДЕРЕВИНИ «СПОКУСА»

Галузь знань: 02 «Культура і мистецтво»

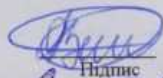
Спеціальність: 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

Спеціалізація: «Художня обробка деревини»

Освітня програма: «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво»

ДПДМ. 020082.20.03.ПЗ

Виконав: студент 4 курсу групи ДМ-20-1

Підпис

Яна ВАСЬКОВЕЦЬКА

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

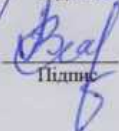
Керівник: старший викладач

Підпис

Сергій ДУБОВИК

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер:

Підпис

Оксана ПЯСТУХ

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:

Завідувач кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

Підпис

Ірина АНДРОЩУК

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Дата 20.06.2024р.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет ГПФ
Кафедра ТПО і ДМ
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Галузь знань 02 Культура і мистецтво
Спеціальність 023 Обл. Дел. Р
Спеціалізація художня обробка деревини
Освітня програма Обл. Дел.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ТПО і ДМ
Зрина Андрушук
"16" лютого 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ)

Васьковецька Іліна Олександрівна
Прізвище, ім'я, по батькові студента

1. Тема проекту(роботи) "Об'ємно-просторова скульптура з деревини „Стовпця“"

керівник проекту(роботи) Рубцьов С.В. ст. викладач
Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання

Затверджено наказом ректора університету від "15" лютого 2024р. № 8

2. Строк подання студентом проекту(роботи) на кафедру 20.06.2024

3. Вихідні дані до проекту(роботи) Художній шкільний конкурс викладачів "Об'ємно-просторова скульптура з деревини"

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Вступ
Розділ 1. Традиції та новаторство в рекордівному
мистецтві художньої обробки деревини. Розділ 2.
Художньо-композиційні та технологічні особливості
об'ємно-просторової скульптури "Стовпця" Васьковецької
Перелік джерел пошуків даних

5. Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів дипломного проекту(роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Нормоконтроль	Лялишук О.В		
Антиплагіат	Гервільченко І.І		

7. Дата видачі завдання

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів (розділів) дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту(роботи)	Примітки
1 Затвердження теми	15.02.2024 н.р.	Виконано
2. Збір матеріалів до теор частини	01.03.2024 н.р.	Виконано
3. Написання 1 розділу	26.04.2024 н.р.	Виконано
підрозділ 1.1	19.04.2024 н.р.	Виконано
підрозділ 1.2	26.04.2024 н.р.	Виконано
4 Затвердження роботи в шотер	24.05.2024 н.р.	Виконано
5. Написання 2 розділу	24.05.2024 н.р.	Виконано
підрозділ 2.1	03.05.2024 н.р.	Виконано
підрозділ 2.2	10.05.2024 н.р.	Виконано
підрозділ 2.3	17.05.2024 н.р.	Виконано
підрозділ 2.4	24.05.2024 н.р.	Виконано
6. Складення переліку джерел.	27.05.2024 н.р.	Виконано
7. Попередній захист ДП	31.05.2024 н.р.	Виконано
8. Нормоконтроль	12.06.2024 н.р.	Виконано
9. Перевірка на плагіат	13.06.2024 н.р.	Виконано
10. Рецензувати квал роботи.	19.06.2024 н.р.	Виконано

Студент

Васьковецька Іна

Підпис

Ініціали, прізвище

Керівник проекту(роботи)

Дудівек С.В.

Підпис

Ініціали, прізвище

АНОТАЦІЯ

Тема дипломного проекту: «Об'ємно-просторова скульптура з деревини «Спокуса»

Автор: Яна ВАСЬКОВЕЦЬКА

Керівник:.....Сергій ДУБОВИК

Обсяг пояснювальної записки: 44 с. Обсяг додатків: 6 с.

Ключові слова: трон, спокуса, об'ємно-просторова скульптура, композиція, змій-спокусник, заборонений плід яблуко.

Дипломний проект виконувався з урахуванням особливостей технік, та використанням матеріалів для об'ємно-просторової скульптури. Тестова частина складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури, та додатків.

У першому розділі розповідається історія об'ємно-просторової скульптури з деревини, художньо-технологічні послідовності використання обраних технік для виконання обраного твору.

У другому розділі обґрунтовано ідею теми «Спокуса», надано композиційну та естетичну оцінку об'ємно-просторової скульптури з деревини «Спокуса»; описана характеристика матеріалів необхідних для виготовлення твору; описано технологічну послідовність виконання об'ємно-просторової скульптури з деревини «Спокуса».

Підведено висновки щодо технік обробки деревини. Підведено підсумки щодо поставленої на початку роботи мети та реалізації поставленого завдання.

Представлено перелік джерел посилань.

Текстова частина підсилюється ілюстративним матеріалом, який представлено в додатках.

20.06.2024р.

Яна Васьковецька

ЗМІСТ

	С
Вступ.....	6
1 Традиції та новаторство в декоративному мистецтві художньої обробки деревини.....	8
1.1 Історія розвитку об'ємно-просторової скульптури з деревини.....	8
1.2 Художньо-технологічні особливості об'ємно-просторової скульптури з деревини.....	12
2 Художньо-композиційні та технолого-матеріалознавчі особливості об'ємно-просторової скульптури «Спокуса».....	17
2.1 Ідея та художньо-образне обґрунтування твору «Спокуса» обраного до виконання.....	17
2.2 Характеристика матеріалів та калькуляція витрат щодо об'ємно- просторової скульптури з деревини.....	22
2.3 Технологічна послідовність виконання об'ємно-просторової скульптури з деревини «Спокуса».....	26
2.4 Композиційна характеристика та естетична оцінка об'ємно- просторової скульптури з деревини «Спокуса».....	36
Висновки.....	44
Перелік джерел посилання.....	46
Додаток А Приклади тронів.....	48
Додаток Б Проєкт об'ємно-просторової скульптури «Спокуса».....	52
Додаток В Готова об'ємно-просторова скульптура з деревини.....	53

ВСТУП

Дерево – це дивний та щедрий дар природи, яке людство цінувало протягом усієї історії. Художня обробка деревини являється однією з найцікавіших технік обробки деревини та найдоступнішою. Деревина залишається найкращим матеріалом для багатьох майстрів, з неї виготовляють скульптури, декоративні елементи та практичні предмети побуду.

Дерево – це унікальний матеріал, який можна обробляти різними способами, що робить його ідеальним для скульпторів, які прагнуть створити унікальний та оригінальний твір мистецтва. Також це матеріал який широко використовують у різних техніках, таких як будівництво, виробництво меблів та декоративному мистецтві. Вона унікальна своїми можливостями, та досить популярна. Сучасні майстри використовують традиційні техніки та поєднують їх з новими технологіями для їх створення. Художня обробка деревини дарує практичні та естетичні предмети, які оточують нас в повсякденному житті.

Щоб освоїти художню обробку деревини потрібне бажання та прагнення до творчості, терпіння та акуратність, вміння володіти інструментами, знати про властивості деревини, мати фантазію та чудовий смак.

Художня обробка деревини – це вид декоративно-прикладного мистецтва, який полягає у виготовленні оригінальних виробів з деревини, різноманітного функціонального призначення. Це найширша галузь та вид в декоративно-прикладному мистецтві. В давнину ремісники обираючи деревину враховували не тільки фізичні, та декоративні якості, а й смакові, дух мала кожна порода деревини. Художня обробка деревини – це не тільки красиве, але й корисне мистецтво.

Об'єктом дипломного проєкту є художня обробка деревини, як вид декоративного мистецтва.

Предметом дипломного проєкту є художньо-композиційні та технологічно-матеріалознавчі особливості виконання об'ємно-просторової скульптури «Спокуса».

Мета дипломного проєкту: характеристика техніки обробки деревини, художньо-технологічні особливості обробки деревини на прикладі об'ємно-просторової скульптури з деревини «Спокуса», та презентувати її на постері.

Завдання дипломного проєкту:

- дослідити історію розвитку об'ємно-просторової скульптури з деревини і технік обробки матеріалів;
- схарактеризувати художньо-технологічні особливості виконання об'ємно-просторових скульптур техніками художньої обробки деревини;
- обґрунтувати ідею та розкрити зміст теми об'ємно-просторової скульптури з деревини «Спокуса»;
- описати технологічну послідовність і виконати калькуляцію витрат;
- виконати практичну частину Об'ємно-просторову скульптуру з деревини «Спокуса»;
- дати композиційну характеристику та естетичну оцінку Об'ємно-просторовій скульптурі з деревини «Спокуса», та представити його на постері.

1 ТРАДИЦІЇ ТА НОВАТОРСТВО В ДЕКОРАТИВНОМУ МИСТЕЦТВІ ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ ДЕРЕВИНИ

1.1 Історія розвитку об'ємної просторової скульптури з деревини

Деревина – матеріал, який отримують з дерев. Вона використовується в будівництві, виготовленні меблів, паперу та інших галузях. Цей давній матеріал використовується для створення скульптур з незапам'ятних часів, завдяки своїй податливості, теплоті та природній красі він був ідеальним для втілення найрізноманітніших задумів. Деревина складається з великої кількості волокон, що надає їй міцності та еластичності.

Історія використання деревини сягає дуже далеко в минуле, адже цей матеріал вважається одним з найдавніших, які використовувала людина. Перші відомості про використання деревини відносяться до доісторичних часів, коли людина набувала попит у будівництві житла та використовувала для виготовлення знарядь праці. Мистецтво дерев'яної скульптури в Україні має дуже давні традиції, є припущення, що деревину як матеріал використовували ще в період трипільської культури. Деревина є матеріалом для натхнення в декоративно-прикладному мистецтві. Воно завжди було під рукою у людей та є одним з основних матеріалів, даних природою. Історичні факти говорять, що історія художніх робіт з деревини не менш давня за історію кераміки. «Сліди стародавніх виробів губляться в часі. Оригінальних стародавніх пам'яток мистецтва з деревини збереглося доволі мало, але ті, що знайдені при розкопках, свідчать про майстерне володіння деревообробкою, витесуванням, столярними з'єднаннями, об'ємним різьбленням.

У Стародавній Русі слово «тесляр» означало «майстер з'єднувати й обробляти окремі частини дерева» Тесляр – він же й будівельник, і художник. Відомо, що вже в I тис. н. е. Деревина широко використовувалась при будівництві міст і сіл, князівських

палаців і фортець. Техніка обробки деревини була доволі різноманітною, часто зустрічалось видовбування, вирізання, розпис та випалювання [1].

Знахідки свідчать про те, що люди використовують деревину для створення скульптурних зображень людей та божеств і з часом мистецтво розвивалося, збагачувалося новими техніками та стилями.

У ХХ столітті зросло зацікавлення до дерев'яної скульптури. Майстри почали експериментувати з новими техніками та формами, створюючи сучасні та авангардні твори. У цьому столітті дерев'яні скульптури почали відображати нові теми, ідею та естетику. Вони втілювали в собі як сучасні так і традиційні мотиви, які відображали культурні та соціальні зміни які відбувались в суспільстві. Мистецтво стало експериментальним, а авангардні рухи принесли нові підходи до форм та виразності. Майстри експериментували з новим матеріалом, технікою обробки матеріалів, використовували не лише традиційні інструменти, а й нові технології, що дозволяли більш точно передавати ідеї. Використання деревини для скульптури було поширеним в різних культурах давнини, де вона використовувалась для створення фігур та предметів з обрядовим або побутовим значенням. У середньовіччі деревину використовували для створення релігійних скульптур, які через обмеженість матеріалу та технік, були простими за формою, але витонченими та виразними. В епоху ренесансу деревина продовжувала залишатись популярним матеріалом для створення скульптур. Майстри такі як Донателло та Мікеланджело, створювали неперевершені шедеври з цього матеріалу. У ХХ столітті скульптори почали експериментувати з новітніми техніками обробки деревини.

На зламі ХХ–ХХІ ст. у царині професійного декоративного мистецтва України доволі своєрідно у формах декоративної скульптури і об'ємно-просторової пластики, розвивається ще рельєфне різьблення. Новаторський підхід до обробки дерева, органічно поєднується з глибинним розумінням національних традицій та використовуються усі естетичні можливості цього матеріалу. Завдяки цьому з'являються витвори мистецтва новітнього образного звучання.

У художній обробці деревини працює відносно небагато майстрів професійного декоративного мистецтва України, проте їхні творчі зусилля доволі плідно

розвивають новітню деревопластику. Образність скульптурно-декоративного ряду вирізняють твори М. Малишка, Р. Петрука, які творчо працюють у руслі трансформованих народних традицій та уявлень (див. додаток А, рисунок А.1) На думку М. Малишка, «скульптура – метафора реальної дійсності», яка здатна виразити не лише творчий порив, а й прагнення до об'єднання й національної самоідентифікації. Скульптура може розповідати історії, зображувати події та передавати емоції за допомогою свого сюжету та композиції, може викликати різні емоції, смуток, радість, страх або захоплення. Ця емоційна сила робить її метафорою людського досвіду в цілому [2].

Деревина є міцним і довговічним матеріалом, який легко обробляється за допомогою різних інструментів. Вона відіграє важливу роль в розвитку людської цивілізації. Деревина є екологічно чистим матеріалом, який не шкодить здоров'ю людини та навколишньому середовищу [3].

У багатьох культурах дерева використовувались для виготовлення меблів та архітектурних елементів. До сьогодення вона залишається популярним матеріалом для виготовлення та декорування меблів та інтер'єру. Деревина також має велике значення для художників та ремісників, оскільки вона використовується для різьблення та інших видів творчості.

Сьогодні вона є важливим матеріалом у багатьох галузях, таких як будівництво, дизайн інтер'єрів та інших видів творчості [2].

Одним з багатьох видів художньої обробки деревини є скульптура. Скульптура з деревини має давню історію та традиції. В Україні скульптура сягає корінням у сиву давнину. Про це свідчать археологічні знахідки, такі як дерев'яні ідоли, фігурки різних тварин та людей, орнаментовані посудини та різні побутові речі. Сьогодні скульптура з деревини пережила нове народження, все більше людей почали цінувати красу та неповторність виробів ручної роботи, різні майстри продовжують створювати унікальні та оригінальні твори, які прикрашають музеї та галереї. Скульптура як вид мистецтва займає велике місце в образотворчому мистецтві. У вузькому сенсі слова скульптура розуміється як ліплення, висікання, вирізування, тобто шлях створення художнього образу при якому художник знімає, збиває зайві шматки дерева або

каменю, прагнучи ніби вивільнити скульптурну форму. Один з перших істориків і теоретиків мистецтва Дж. Вазарі сказав: «Скульптура – це мистецтво, яке видаляючи надлишок матеріалу, який обробляється, приводить його до форми тіла, накресленої в ідеї художника». Скульптура, як і живопис, зображає реальність.

Об'ємно-просторова скульптура з деревини залишається актуальним видом мистецтва й сьогодні. Деревина єдиний скульптурний матеріал, який у природному вигляді володіє циліндричною формою, скульптору необхідно враховувати у виготовлення роботи, про розташування річних кілець, вони повинні зберегтись таким чином, щоб зберігся ритмічний візерунок деревини. «Сосна, дуб, береза, розпиляні поздовж можуть дати різноманітний і химерний візерунок, що зазвичай дуже облагороджує рельєф і надає йому виразності.» Скульптура органічно вписується в сучасні інтер'єри та екстер'єри, привносячи в них теплоту, природність та елемент діалогу з минулим. Основним виразним способом скульптури є тривимірна форма, саме через неї розкривається зміст скульптурного твору, який доноситься глядачам через задуми скульптора. Вона є єдиним видом мистецтва, який дає реальні об'ємно-просторові зображення матеріальних предметів. Вона володіє дотиковими та реальними об'ємами. Скульптуру на відміну від малюнку або живопису можна розгледіти з усіх боків та по різному побачити.

Скульптура відображає дійсність, основними сюжетами в загальному являються тварини, живі істоти, людські образи. Вона не точно копіює природу, а перетворює її на креативну картинку з власним посилом і сенсом. Скульптор не наслідує форми природи, він використовує різні способи та художні прийоми для передачі ідеї. Деревина для скульптора це не просто матеріал, а потужний символ з багатою історією та різними значеннями в різних культурах. Деревина, яка тягнеться до сонця, часто символізує життєву силу та розвиток, природній матеріал використовують для зв'язку з природою, тобто скульптор встановлює зв'язок між твором мистецтва та навколишнім середовищем. У багатьох культурах деревина вважається священною та божественною. Своєю міцністю та довговічністю вона символізує силу, стійкість, здатність протистояти випробуванням часу.

Деревина як матеріал, що піддається впливу часу та розкладання, також може символізувати вразливість, мінучість життя та неминучість змін. Сучасні скульптори активно експериментують з деревиною, поєднуючи традиційні техніки обробки з новими технологіями. Вони використовують деревину в поєднанні з іншими матеріалами, такими як метал, скло, пластик, створюючи інноваційні та вражаючі твори.

Найдавнішим видом українського народного мистецтва є дерев'яна скульптура. Народна дерев'яна скульптура як вид народного мистецтва в українській мистецтвознавчій науці ще не стала предметом окремого дослідження. Кількість людей, які були експертами у створенні скульптури з народних традицій, постійно зростала. Майстрів можна розділити на різні групи, залежно від їх художнього розвитку. Одна група майстрів працює в сфері художнього фонду, в основному на замовлення. Більшість майстрів прагнуть створювати унікальні речі, часто виставкові або музейні. Друга група створює скульптуру винятково сувенірною призначення. Третя група створює винятково сучасну та класичну скульптуру.

Скульптура не тільки бачиться, але й відчувається та уявляється глядачем, який використовує власне тіло та розум, щоб імітувати форму та рух скульптури. Створюючи скульптуру, важливо враховувати не лише використаний матеріал, текстуру та техніку, а й освітлення та загальний потік твору. Щоб створити скульптуру, яка передає сильні емоції та глибину, скульптор повинен ретельно продумати всі необхідні елементи [4].

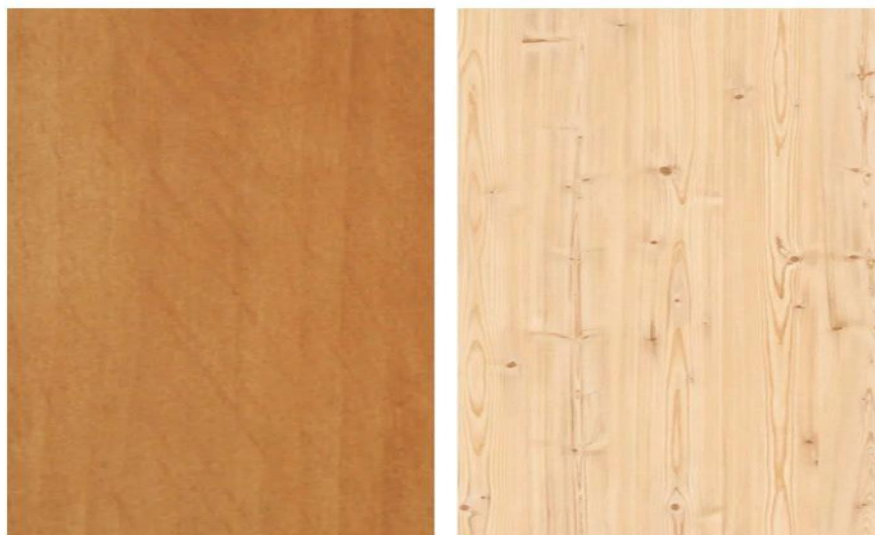
1.2 Художньо-технологічні особливості об'ємно-просторової скульптури з деревини

Об'ємно-просторова скульптура – це вид скульптури, який відтворює об'ємні форми та просторові відношення. Вона відрізняється від плоскої скульптури тим, що об'ємну можна оглянути зі всіх сторін. Об'ємно-просторова скульптура може бути виготовлена з різних матеріалів: метал, камінь, гіпс, мармур й зокрема, таких як деревина.

Деревина має унікальну структуру з волокон, яка використовується для створення різних текстур і ефектів у скульптурі. Кожна деревина веде себе по-різному залежно від властивостей свого волокна, яке може бути використане для створення рельєфу, глибини та реалізму образу. Кожен вид деревини має свої природні відтінки і текстури, які використовуються для створення цікавого ефекту в скульптурі. Залежно від породи деревини, скульптура може по-різному бути оброблена, і враження може залежати як від пластичних форм, так і від маси всієї композиції. Деревина легка в роботі, що дозволяє скульпторам створювати складні форми та деталі в художніх творах. Деревина – живий матеріал, який має власну неповторність, красу, колір та різний візерунок. Майстер уважно підбирає матеріал за призначенням, стилем та розміром [5].

Історія говорить про те, що люди не тільки задовольнялись доступністю деревини як матеріалу для виготовлення необхідних побутових речей, а й рано навчилися розрізняти деревину за м'якістю та пластичністю. Кожна порода деревини має свій властивий колір, він може змінюватись в залежності від віку, повітряного середовища, термінів та умов експлуатації. Ступінь декоративності деревини підвищує її блиск – здатність відбивати спрямовані світлові промені, також блиск залежить від породи деревини, ступеня гладкості поверхні і характеру висвітлення [6].

Не менш важливою за колір є текстура деревини, яка визначає її декоративну цінність. Текстура залежить від характеру розташування річних кілець, наявність великих або дрібних серцевинних променів. Текстура різних порід деревини дуже різноманітна: у липи і вільхи вона майже непомітна, а в горіха та сосни чітко виражена (див. рисунок 1.2.1).

а) вільха

б) сосна

Рисунок 1.2.1 – Приклади текстури

Художники, які створюють об'ємно-просторові скульптури, використовують різні техніки для формування та створення виразних форм. Скульптурна різьба – це художньо оброблена з усіх боків об'ємна фігура, повністю відокремлена від тла. Ці скульптури можуть бути абстрактними або реалістичними, а їх розміри можуть варіюватись від дрібних до великих. Робота скульптора, як і будь якого художника, вимагає постійних спостережень та накопичення матеріалу. Натхнення є необхідною умовою творчої праці, оскільки воно дозволяє скульптору реалізувати свої можливості та відчувати задоволення від завершеного твору. Натхнення як максимальне напруження духовних та фізичних сил, які є завершальним етапом творчої праці та необхідною умовою у психологічному аспекті. Тобто зняття внутрішнього протиріччя, між духовним та емоційним наповненням митця.

Скульптура – це спосіб втілити задум майстра в матеріальному обсязі. Аналогічно до того, як в живописі основним засобом вираження зображення художніми матеріалами на поверхні полотна, вона об'ємна, пластична, тривимірна форма, яка володіє реальною вагою. Через пластичну форму та матеріал, скульптура передає задум майстра глядачеві. Тому виразні можливості цієї форми в мистецтві є безмежними. Характер об'ємно-просторової форми в скульптурі змінювався в різні епохи та виражав різний зміст.

Скульптура з деревини базується на принципах об'єму, простору, світла та тіні. Вона повинна бути гармонійною, пропорційною та виражати задум автора. Після втілення ідеї, скульптуру обробляють лаком, фарбою, морилкою, щоб підкреслити красу текстури деревини та захистити її від пошкоджень. Скульптура має особливість всебічно проектувати на глядача свої пластичні якості, залежно від освітлення. Автор повинен враховувати ці особливості, оскільки ідея твору не повинна змінюватись залежно від природного освітлення. Штучне освітлення залежить від людини, і тому є завжди можливість скорегувати його. Співвідношення скульптури з середовищем, як за формою, так і за світлотіньовим сприйняттям, визначають збереження композиційного навантаження на твір [4].

Основна ідея об'ємно-просторової скульптури полягає в організації простору за допомогою об'ємних форм та елементів. Вона не просто зображує предмети, а створює цілісне середовище, яке впливає на сприйняття людини.

Головна мета об'ємно-просторової скульптури – створити гармонійне середовище, де всі елементи композиції будуть збалансовані та пропорційні. Композиція повинна досягати певного ефекту, може бути динамічною або статичною, веселою або сумною.

Композиція – з'єднання частин в єдине ціле твору, яка обумовлена його змістом, характером і призначенням, та багато в чому визначає його сприйняття. Це процес створення цілісного і гармонійного твору, завдяки якому можна виразити свій творчий задум, використовуючи закони і засоби гармонізації композиції. Основний закон полягає в тому, що кожний твір має бути закінченим, цільним і не містити елементів які б руйнували або суперечили художньому призначенню. Це найважливіший організуючий елемент художньої форми, що надає твору єдність та цілісність. Враження від композиції залежить від явища пов'язаним з особливостями зорового сприйняття.

Об'ємна композиція в повсякденному житті відіграє велику роль у створенні функціональних, утилітарних і художніх предметів. Об'ємна композиція сприймається глядачем під час руху навколо неї. До об'ємної композиції відносяться твори мистецтва, які мають виміри (довжину, ширину, висоту), параметри які

характеризують об'єм предмета. Прикладом можна назвати скульптуру, дрібну пластику, малі архітектурні форми. Об'ємні композиції можуть бути симетричними і асиметричними, динамічними і статичними. Ця форма дозволяє втілити свій задум в повній мірі [7].

Засобами об'ємно-просторової композиції є:

- форма: використання геометричних форм (куб, куля, циліндр) або біоморфних форм(заснованих на формах природи);
- розмір: урахування співвідношень розмірів складових елементів композиції;
- колір: використання кольорів для створення ілюзії об'єму, простору, глибини;
- фактура: використання різних фактур (гладка, шорстка, глянцева) для створення контрастів та візуальної цікавості;
- світло та тінь: використання світла та тіні для моделювання форми, створення об'єму та глибини.

Використання всіх цих засобів передбачає гармонійну завершеність композиції.

2 ХУДОЖНЬО-КОМПОЗИЦІЙНІ ТА ТЕХНОЛОГО-МАТЕРІАЛОЗНАВЧІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ ОБ'ЄМНО-ПРОСТОРОВОЇ СКУЛЬПТУРИ «СПОКУСА»

2.1 Ідея та художньо-образне обґрунтування твору «Спокуса» обраного до виконання

Ідеєю для виконання дипломного проекту з деревини було обрано трон. Традиційно – це місце у палаці для монарха – крісло-престол, трон на спеціальному підвищенні, де він сидить під час урочистих церемоній, вершить свою владу, чинить суд, приймає послів або бере участь у суспільних діях і обрядах.

Однак, це утилітарний виріб, хоча й незвичайний, для сидіння.

Вироби для сидіння є найпоширенішими з усіх видів інтер'єрного начиння, яким користується людина. До них відносять: стільці, лави, табурети, крісла, дивани. Одним з таких, однак не для простих смертних, є трон.

Трон – це не просто предмет меблів, це символ цілої епохи, історії та культури. Звичайно, трон не призначений для «простих смертних», він використовується для правителів, які мають законне право на владу. Він є символом влади, могутності та верховенства, який протягом століть зачаровує та надихає людей. Трони зазвичай виготовляли з найдорожчих і рідкісних матеріалів, таких як золото, срібло, слонова кістка, дорогоцінні матеріали, прикрашені витонченою різьбою, та різними декоративними елементами (див. додаток А, рисунок А.2).

Виникнення стільця пов'язане з потребою людей у зручності та комфорті. Найпоширенішим матеріалом для їх виготовлення була деревина. Перші відомості про використання стільців сягає античності. Їх використовували як сидіння для відпочинку та для людей вищої статі таких як монархів, царів та королів.

У Середньовіччі стільці набули більшого поширення серед населення. Вони виготовлялись з деревини та мали мінімальний дизайн (див. додаток А, рисунок А.3).

В епоху Відродження стільці стали більш розкішнішими та складними як у дизайні так і у виготовленні. Вони виготовлялись з різних порід деревини та декорувалися коштовними матеріалами.

У сучасності стільці стали популярними як в домашньому так і в комерційному використанні такому як туризм, використовувались у походах, в розважальних тематиках, мініатюри тронів виготовлялись в якості сувенірів. Трони були об'єктами сучасного мистецтва. Вони виготовлялись в різних техніках та у різних стилях та дизайні.

В сучасному світі, трони використовуються не так часто, як раніше, однак вони все ще залишаються символами влади та могутності. Трон призначався для монарха, короля, імператора або правителя, який мав законне право на владу. Трони використовувались протягом довгої історії, та ставились в різних місцях, в залежності від культури. Найпоширенішим місцем для трону вважався тронний зал. Тронний зал – це велика і урочиста кімната, яка знаходилась в палаці, де приймалися гості та проводились різні урочисті події. Трон зазвичай знаходився на підвищенні, щоб показати весь статус монарха, або короля (див. додаток А, рисунок А. 4).

Трон має широке символічне значення такі як: влада, могутність, верховенство, єдність, спадкоємність, також справедливість, мудрість і милосердя. Також у різних культурах світу використовуються по різному. Як символ влади для монархів трон використовується у європейській культурі. У Азіатській культурі для імператорів, та як символ влади вождів у африканській культурі.

Трон – символ влади та могутності, який впродовж багатьох століть надихає та зачаровує людей. Він втілює в собі владу та велич як спокусу, яка манить, обіцяє багатство і славу. Трон представляє авторитет і гідність правителя, а його високе положення підкреслює вищість і недосяжність влади. Трон також асоціюється зі стабільністю і непохитністю.

Трон є спокусою для тих, хто прагне влади. Його блиск і велич затуманюють розум, роблять людей одержимими. Спокуса може бути оманливою, коли правда не відповідає дійсності.

Трон і спокуса – це дуже потужні символи, які тісно пов’язані між собою. Трон є приманкою для багатьох, а спокуса може призвести до зловживання владою. Прагнення до неї затьмарює розум людей.

Розповідь починається з твердження про суттєву рису тілесної природи людини – її суспільство. «Не добре бути чоловікові самотнім».

Людина не була створена як істота, що абсолютно не потребує інших, але як пара істот, дві істоти, як і не можуть існувати одна без одної. Істинно людським життям є спільне життя, самотність є ухиленням від Божественно створеної людської природи. Божою реальністю на самотність чоловіка було створення помічника відповідно йому. Він поселив Адама і Єву в Едемському саду, де вони жили щасливо і безтурботно. Бог заборонив їм куштувати плоди з дерева пізнання добра і зла, але змії спокусив Єву скуштувати заборонений плід. Жінка поділилась грішним плодом та отримала вигнання з райського саду.

Господь помістив людину в ідеальні умови існування, але відбулось «Гріхопадіння», сталась «Спокуса».

Образ змія фігурував у прадавніх ханаанських культурах родючості. В інших культурах стародавнього Сходу змія була символом благополуччя, мудрості та хаосу.

Вавилонська поема про Гільгамеша (близько 2000 р. до н.е) розповідає як цар Гільгамеш знайшов рослину, що дає вічне життя. Однак коли він пішов скупатись в прохолодному ставку, із нього, приваблений запахом рослини, з’явився змії і вихопив його. Так Гільгамеш втратив шанс на безсмертя. Схоже, що змії з давніх часів вважався супротивником людини. У багатьох стародавніх релігіях, міфах, і віруваннях змії асоціювався із підземним світом, смертю і стражданнями [6].

Хто ж такий змії ? Змії був найхитрішим з усіх створінь на полі. Це значить «розумний, кмітливий». Хоча він належить до світу тварин, його інші якості – здатність до мови, знання Божих заповідей, надзвичайна хитрість і підступність – свідчать про його вищу природу. Змії буквально існує як істота, яка спокушає людей та призводить до їх падіння, але його також можна розглядати як символ зла, спокуси та гріха. Ймовірно, диявол використав змія як своє знаряддя проти людей.

Слово «змій» пов'язане з європейським дієсловом «нахаш» – «шепотіти», «шипіти», «ворожити». Це означає, що він нашіптує, схиляє людину до заборонених дій у духовній сфері. В історії про Адама та Єву змії є образом диявола. Диявол пізнає людину та спокушає її до гріха.

Змії – один з найпоширеніших і найдавніших міфологічних символів, протягом багатьох століть змії використовувалися у мистецтві міфології майже по всьому світу, він був пов'язаний з найдавнішими ритуалами, які були відомі людству.

У багатьох міфологіях змії живе в Дереві життя, яке розташоване в божественному саду, або обвивається навколо нього. В Старому Заповіті дерево знаходиться в Едемському саду поруч з деревом життя і змієм [8].

У грецькій міфології міфічний цар Афін Еріхтоній був народжений із землі зі зміїним хвостом у результаті насильницького союзу Афін та Гефеста. У боротьбі Афін за збереження цнотливості, шматок брудної сукні Афін впав на землю і був запліднений Геєю, Землею, завдяки чому і з'явився на світ Еріхтоній. Таким чином, змія уособлює фалічну символіку, пов'язану з богинею землі в обрядах родючості первісних людей. Змія і фалос також були символами грецького бога Діоніса. Вважалося, що вакханки, які перебувають під натхненням Діоніса, мають здатність зачаровувати змії.

Природно, що змія в Едемському саду уособлювала спокусу хтивості через маскулінізацію змія як першого супутника Єви. У християнських переказах змія також піднімається з чаші Святого Іоанна, обвиваючись навколо хреста, іноді зображуваного з жіночою головою, щоб зобразити хіть і спокусу.

У докласичних цивілізаціях Егейського регіону жінка і змія вважалися святими, оскільки обоє уособлювали силу життя, але, незважаючи на це, використання образу змії в декоративному мистецтві поряд із жіночими фігурами є, якщо не завжди, то часто, символом небезпеки [8].

Тема «спокуси» досліджує вічну тему та її вплив на людську природу. Це момент, коли людина опиняється між добром і злом і веде внутрішню боротьбу, яка виникає в наслідок цієї спокуси. Це відображення сили, яка зводить з правильного шляху, штовхає її на вчинення гріха.

Ідея спокусника змія полягає в тому, що він привабливий, але має темне минуле. Він використовує лестощі та обіцянки, щоб заманити свою жертву. Темне минуле змія є глибоким і неоднозначним. Змій в цій ідеї виступає як вища сила, здатна спокусити людей, щоб вони відкинули правила та обмеження, та спонукає стати символом свободи. Змій також є символом зла і спокуси, змії може обвиватись навколо трону або виходити з під його основи. Це підкреслює нестабільність, або небезпеку пов'язану з владою.

У Біблійній історії символами спокуси є не лише змії-спокусник, а й заборонений плід яблука, яке змії намовив Єву зірвати. Змій є спокусою, що присутня у глибині кожної людини і з чим потрібно боротися. Він символізує сатану, який спокусив Єву та змусив її скоїти гріх. Змій не є втілення зла, а скоріше випробовування, яке люди повинні пройти, щоб стати сильнішими. Змій є образом спокуси, що веде до гріха.

Змій асоціюється з темними силами і хаосом, він символізує руйнування і зло. З іншого боку, змії також символізує мудрість і знання, він скидає шкіру і оновлюється, що символізує оновлення знань і досвіду. Він втілює двоїстість природи, символізуючи добро і зло, світло і темряву.

Заборонений плід в багатьох культурах вважається символом життя, родючості, райським та забороненим плодом, являється багатогранним символом, пізнанням добра і зла, першим гріхом людства. Скуштувавши його, можна отримати знання та втратити невинність. Змій спокусив скуштувати плід, обіцяючи божественну силу. Це символ зваби, який присутній в глибині кожної людини, це виклик з яким стикаються всі у житті.

Гріх та спокуса. У християнстві та інших авраамічних релігіях яблуко може бути пов'язане з релігійними або міфологічними концепціями, такими як яблуко зі знанням з Біблії.

Яблуко символізує життя, любов та єднання з богом, але залишається також символом гріха, спокуси та смертності. Присутність яблука на троні натякає на те, що влада чи правитель не завжди є безгрішним, а схильним до гріха. Яблуко є грішним актом першопочатку, коли Єва схилилась, спокушена змієм, з'ївши заборонений плід з дерева, порушивши Божу заповідь, призводить до вигнання її з раю та початком

людської смертності. Яблуко може бути пов'язане з міфічними або легендарними історіями, такими як золоте яблуко гесперид з грецької міфології. У цьому випадку, яблуко може символізувати цінність або досягнення.

Яблуко спокуси – християнський символ гріха, заборонений спокусливий плід, що зростав у раю, яким диявол в образі Змія спокусив Єву. Хоча в Біблії яблуко не згадується, можливо, що заборонений плід став асоціюватися з ним з латинських слів *malum* «зло» та *mālum* «яблуко» [8].

Спокуса – це потужне та емоційне дослідження людської природи, яке може розкрити сильні та слабкі сторони людини, потаємні мотиви та бажання. Вона виступає як заборонений плід, що вабить владою та спонукає до створення гріха. Трон змушує глядачів замислитись над власними спокусами та вибором, який вони роблять у житті. Вона може висвітлити те, що людина приховує від себе та інших, та ставить перед складним вибором між добром та злом. Головними у творі виступають всі елементи, оскільки вони змушують глядачів замислитись над власними спокусами, та вибором які вони роблять у житті.

Отже, ідея спокуси буде втілена у вигляді трону, з символами які ототожнюють означені вище спокуси і виконуватиметься з деревини як об'ємно-просторова композиція. Яблуко символізує гріхопадіння та складність влади, натякаючи на те, що навіть високопоставлені особи можуть бути схильні до спокуси та гріха.

Виходячи з цього, композицію можна визначити як багатогранне поняття, що передбачає гармонійну завершеність. Спокуса є невід'ємною частиною людського життя. У широкому сенсі поняття композиція відноситься до різних сфер людської діяльності, а в більш вузькому до конкретних творів мистецтва.

2.2 Характеристика матеріалів та калькуляція витрат щодо об'ємно-просторової скульптури з деревини

Порода деревини сосна вважається одним з найдоступніших і найпопулярніших у світі. Поряд із зовнішньою привабливістю, вона поєднує цінову доступність і максимальну зручність при переробці. На ринку пиломатеріалів можна купити дошку, брус, щит та інші види конструкційних або оздоблювальних матеріалів.

Сосна – це ядерна порода деревини, яка росте у великій кількості на території Європи та Євразії. Залежно від клімату, сосна може незначно відрізнитись за текстурою та технічними характеристиками. І ці відмінності сильно позначаються на ціні заготовок та кінцевих виробів. Дерево сосни багате на смоли, які надають природній блиск деревині.

Текстура деревини груба, з дрібною зернистістю, яскраво виражений блиск. Колір ядра – жовтий і навіть трохи червонуватий, при зберіганні та сушінні порода темнішає. За забарвленням можна визначити скільки приблизно років деревині.

Фізико-хімічні властивості сосни теж доволі цікаві. Порода легко уражається комахами та грибками, та при цьому має високу стійкість до розпаду та гниття, що робить її міцним виробом для зовнішнього використання. Деревина може витримати суворі погодні умови та менш схильна до тріщин та розколів. При виготовленні виробів використовують різні методи для її зберігання.

Незважаючи на наявність смол, сосна чудово обробляється струганням, фугуванням, пилянням і фрезеруванням, порода добре склеюється, фарбується, просочується і мориться. Загалом деревина є універсальним та практичним матеріалом, який використовується у низці різних застосувань. Унікальні характеристики деревини роблять її ідеальним матеріалом для виготовлення багатьох будівельних, меблевих і декоративних проектах [9].

Вільха – це рід дерев і кущів, поширених у Північній півкулі. Її деревина має ряд властивостей, які роблять її цінним матеріалом для різних цілей, включаючи скульптуру.

Вільха має легку та м'яку деревину, що робить її легкою в обробці ручними та електроінструментами. Деревина має низький рівень смол. Цим вона приваблює майстрів які хочуть створити детальні та витончені форми. Вільха доволі легко ріжиться і шліфується, що дозволяє скульпторам досягати високої гладкості та рівної поверхні. Вона має приємний світло-коричневий колір з чітко вираженою текстурою.

Колірна гамма вільхи характеризується ніжністю, м'якістю та легкістю. Забарвлення настільки привабливе, що досить складно відірвати погляд від виробів з матеріалу вільхи. Він поєднується з будь-яким кольором та завжди задовольняє майстра. Це універсальна порода деревини, яка підходить під будь-яке завдання.

Деревина вільхи добре обробляється ріжучими інструментами, її охоче використовують у скульптурному мистецтві, ще в давні часи з неї точили всіляке кухонне начиння. З розпареної вільхи виготовляли гнуті меблі.

Вільха містить ефірні масла, які не підтримують життєдіяльність бактерій. На відкритому повітрі та при гарній вентиляції вільха може темніти, набути жовтуватий відтінок.

Деревина добре підходить для внутрішніх та зовнішніх робіт, для підвищення її стійкості до вологи матеріал піддають просоченню хімічними складами. Вільха добре клеїться та ріжеться, при взаємодії з іншими матеріалами не розтріскується.

Вільха доволі поширена, легкодоступна та недорога деревина [10].

Калькуляція витрат на створення об'ємно-просторової скульптури дивитись у таблиці 2.2.1.

Таблиця 2.2.1 – Калькуляція витрат для виготовлення об'ємно-просторової скульптури

№ з/п	Назва матеріалу	Ціна за одиницю	Потрібна кількість	Вартість, грн
1	2	3	4	5
1	Дошка сосни	8,000 м ³	0,025 м ³	2,000
2	Дошка вільхи	7,000 м ³	0,006 м ³	600,00
3	Клей для деревини	253,00	800 мл	200,00
4	Фарба акрилова чорна 250 мл	81,00	70 мл	25,00
5	Морилка для деревини 600 мл	50,00	600 мл	100,00
6	Шурупи	1,00	20 шт	20,00
7	Шліфувальні стрічки різного абразиву	13,00	6 шт	78,00
8	Лак акриловий 750 мл	160,00	400 мл	90,00
9	Ланцюг декоративний	45,00	1м	45,00
10	Чорна фарба в балончику	120,00	20 грн	10,00
Всього:				3236,00

Вартість матеріалів, витрачених на виконання об'ємно-просторової скульптури становить 3268,00грн.

Складність виконання та додаткові витрати оцінюється автором у 20 000грн та загальна вартість об'ємно-просторової скульптури складає 23 268 грн.

2.3 Технологічна послідовність виконання об'ємно-просторової скульптури з деревини «Спокуса»

Виготовлення об'ємно-просторової скульптури потребувала дій у відповідній послідовності. Робота розпочалась з розробки ескізів та макету скульптури. Це допомогло візуалізувати ідею, визначитись з розмірами та пропорціями. Під час ескізування вибиралось елементи які мали виступати у ролі спокуси, та їх композиційне розміщення. Планувався процес виготовлення роботи, підбирався необхідний матеріал та інструменти які необхідні при роботі. Деревина підбиралась враховуючи її твердість, текстуру та колір.

Для скульптури «Спокуса» використовувались такі породи деревини як вільха та сосна. Сосна використовувалась для скульптури трону, а вільха слугувала для створення символів.

Насамперед зроблено розгортку трону з його реальними розмірами, та на матеріалі відмальовувався сам трон, для подальшого розпускання та склейки деревини. Для цього етапу роботи використовувався лобзик, електропилка, та фугувальний станок. Для склейки матеріалу струщини та клей ПВА для деревини. Після висихання роботи лобзиком вирізались внутрішні елементи спинки трону. Для сидіння також використовувалась сосна, дошки сосни розпускались, та склеювались.

Для символів змія-спокусника та забороненого плоду яблука використовувалась деревина вільхи. Матеріал спочатку розпилювався, фугувався та склеювався. Після склейки відмальовувалась форма змія, та вирізалась за допомогою лобзика. Яблуко після склейки виточувалось на точильному станку.

Після того як спинка трону вирізалась, її потрібно було відшліфувати за допомогою шліфувальної машинки та стрічок різного абразиву такі як Р40, Р60, Р100, Р120. Щоб досягти рівної та гладкої поверхні.

Після проведення всіх маніпуляцій робота покривалась морилкою кольору каштана для надання більш насиченої текстури. Трон покривався морилкою у три етапи, після висихання морилки використовувався акриловий лак на водній основі

матовий для захисту виробу. Для створення ефекту насиченості трохи морилки додалось у лак, після висихання шару лаку, знявся ворс, та ще два рази покривалось лаком. Заборонений плід яблуко фарбувалось у червоний колір, за допомогою акрилової фарби у два шари. Також до забороненого плоду було додано ланцюги які фарбувались чорною фарбою.

Змій спокусник зберіг свою природню текстуру деревини, текстуру вільхи підкреслили лише за допомогою олії для деревини, щоб захистити роботу від зовнішніх чинників.

Технологічна послідовність виконання об'ємно-просторової скульптури подана у таблиці 2.3.1.

Таблиця 2.3.1 – Технологічна послідовність виконання твору

№ з/п	Графічне зображення	Технічні умови виконання
1	2	3
1		Створення ескізу майбутнього твору.
2		Створення макету майбутнього твору.

Продовження таблиці 2.3.1

1	2	3
3		Підготовка та склейка матеріалу для спинки трону. Використовувалась деревина сосни, яка пройшла етап фугування та склеювалась за допомогою клею ПВА.
4		Після висихання, малювався вигляд майбутньої роботи, та вирізалось за допомогою лобзика. Коло в центрі вирізалось за допомогою фрезера.

Продовження таблиці 2.3.1

1	2	3
5		Спинка трону готова до подальшої роботи. Шліфування виконувалось за допомогою шліфувальної машинки з наждаками різного абразиву.
6		Також була поставлена склейка з дошок сосни для сидіння трону. Дошки фугувались та склеювались за допомогою клею ПВА Після висихання були розмічені майбутні розміри сідла та вирізались.

Продовження таблиці 2.3.1

1	2	3
7		Сидіння трону складалось за допомогою дерев'яних човпів, та клею, після шліфувалось за допомогою шліфувальної машинки та наждачків різного абразиву.
8		Для забороненого плоду, використовувалась деревина вільхи. Матеріал фугувався , розрізався за допомогою пилки на потрібні квадрати та склеювався за допомогою клею ПВА та струпацін.

Продовження таблиці 2.3.1

1	2	3
9		Для виготовлення змія-спокусника використовувався матеріал вільхи. Деревина фугувалась та склеювалась, далі на матеріалі малювався контур змія та вирізався за допомогою лобзика.

Продовження таблиці 2.3.1

1	2	3
10		Всі елементи роботи готові, до подальшої з ними роботи.
11		Трон покривався морилкою та надавався привабливий та величний колір. Використовувалась морилка кольору «Каштана», робота покривалась морилкою у 3 шари, для надання більш глибокого ефекту.

Продовження таблиці 2.3.1

1	2	3
12		Заборонений плід виточувався за допомогою точильного станка та надавалась форма яблука. Після виточування яблуко покривалось червоною акриловою фарбою. Плід покривався фарбою в два шари.
13		На даному етапі готова фігура змія-спокусника покривалась олією для деревини для захисту робо від зовнішніх чинників

Продовження таблиці 2.3.1

1	2	3
14		Змій-спокусник прилаштувався до трону.
15		По завершенні роботи в матеріалі було розроблено постер на основі даної роботи, та роздрукований на форматі А0.

Кінець таблиці 2.3.1

1	2	3
16		Готова робота в матеріалі.

Дана характеристика послідовності виконання об'ємно-просторової скульптури з деревини «Спокуса», під час виконання дотримувались всі технологічні етапи, що дало можливість отримати якісний виріб.

2.4 Композиційна характеристика та естетична оцінка об'ємно-просторової скульптури з деревини «Спокуса»

Композиція – це розрахування елементів скульптури таким чином, щоб створювати єдине ціле, яке виражає задум художника, вона є однією з

найважливіших складових скульптури і впливає на її візуальний ефект, емоційний вплив та загальне значення.

Твори мистецтва мають свої особливості композиційних законів.

- загально-художні закони композиції (закони цілісності, закони традиції);
- композиційні закономірності, що забезпечують цілісність структури твору;
- засоби виразності (композиційні центри, симетрія-асиметрія, статика-динаміка);
- кольорові характеристики;
- орнаментовані та смислові знаки (коло, квадрат).

У декоративно-ужитковому мистецтві під поняттям композиції розуміють високоорганізоване розташування елементів, що створює цілісний, гармонійний та виразний образ.

Це не просто механічне поєднання форм, а продумане розміщення, що підкреслює красу та функціональність предмету, робить його естетично-привабливим.

Мета композиції це те, чого прагне досягти митець, організовуючи різні елементи твору мистецтва певним чином. Вона може бути різною для різних творів, але загалом можна виділити декілька основних цілей:

- створити єдине ціле враження, вона повинна об'єднувати всі елементи твору мистецтва, щоб вони сприймалися як одне ціле, а не як набір окремих частин.
- композиція використовується для передачі емоцій, та виражає задум художника.
- підкреслює красу та майстерність композиція використовується для демонстрації технічних навичок та художнього бачення.

Кожний декоративний твір має свою специфічну форму.

Форма в декоративному творі має велике значення, оскільки вона визначає зовнішній вигляд та композицію твору. Характеристика форми в декоративному мистецтві:

- геометрична форма: деякі декоративні твори ґрунтуються на геометричних формах, таких як коло, квадрат, трикутник.

– органічна форма: твори можуть бути базовані на органічних формах, що нагадують природні елементи, та створювати відчуття природності та органічності.

– абстрактна форма: деякі декоративні твори можуть бути абстрактними, тобто не представляти конкретних об'єктів або сцен, але складатись з абстрактних ліній і форм.

– симетрія та асиметрія: форма може бути симетричною або асиметричною, що впливає на враження твору, симетрична форма може створювати враження гармонії та балансу, тоді як асиметрична може надати твору динамічності та цікавості.

– текстура та фактура: форма може бути різноманітною та текстурою та фактурою, деякі твори можуть мати гладкі поверхні, інші багатими на текстурні ефекти або рельєф.

– масштаб: форма може варіюватись за масштабом від дрібних до великих деталей. Масштаб може впливати на враження від твору та сприйняття його в просторі.

– композиція: форма в декоративному творі організована в певній композиції, яка визначає певне розташування та взаємодію різних елементів. Це може створювати різні враження балансу, руху, напруження.

Виконана об'ємно-просторова скульптура складається з яблука, змія, замкового отвору, та трону які мають тривимірну форму. Розмір скульптури сягає 1800 мм x 700 мм. Об'ємно-просторова скульптура відноситься до новаторського твору.

Засоби гармонізації які використовуються в декоративному мистецтві, які застосовують для єдності, балансу та естетичної привабливості.

- ритм і метр;
- пропорції;
- кольорова гармонія;
- симетрія та асиметрія;
- статика і динаміка;
- масштаб і масштабність;
- контраст і нюанс.

Поняття ритму було усвідомлене ще в античній естетиці (грец. міра, вимірювання). Метр – структурна основа будь-якої ритмічної конструкції. Ритм – це повторення елементів та інтервалів між ними, об'єднаних подібними ознаками (тотожними нюансами, і контрастними співвідношеннями). Ритм впливає на наші почуття, він може бути спокійним і неспокійним, скерованим в один бік або сходиться до центру.

Пропорції – це один з найважливіших принципів у мистецтві, що разом з іншими принципами дозволяє працювати з композицією. Одним з основних завдань є естетика та передача картинки, у широкому розумінні використовується для створення гармонійного зв'язку між різними частинами в реалістичному та абстрактному стилі.

Кольорова гармонія насправді ніколи не існує окремо, вона завжди належить поверхням фізичних тіл і різних речовин. Колір предметів сприймається не відокремлено, а у поєднанні з іншими кольорами. І щоб виявити закономірність побудови гармонії кольорів, треба зрозуміти, як багатобарвний світ природи утворює цілісну колірну систему.

Симетрія – це чіткий порядок у розташуванні, поєднанні елементів, принцип симетрії спостерігається в природі. Симетрія вносить у мистецькі твори порядок і цілісність. Існують три типи симетрії: дзеркальна, осьова і гвинтова. Відсутність будь-якої симетрії називається асиметрією. Асиметрія завжди дає формі динаміки і виявляє її здатність до руху. Тому принципи асиметрії лежать в основі зображення предметів, у яких треба показати внутрішню енергію або життя.

Сховані динамічні можливості даного композиційного засобу пояснюється тим, що рух, який виникає в асиметричній фігурі, не може замкнутись у собі, тому він переходить на сусідні предмети і оточення. Втілюючи в них логічне продовження, рух замикається і робить фігуру стійкою, естетичною.

Статичність служить для стійкості та спокою. Якщо статика – це нерухомість, то динаміка в дизайні і образотворчому мистецтві – абсолютна протилежність для передачі настрою, радості, надмірної емоційності та підкреслення форми та кольору об'єкту.

Масштаб визначається правильним застосуванням систем пропорцій. Розділяючи форму на окремі деталі, можна тим самим досягти масштабу. Масштабність твору не визначається абсолютною величиною, невеликий за розміром твір може мати великий масштаб, висловлюючи монументальні образи. І навпаки, значний за розміром твір, сприймається з часом як камерний. Володіючи таким інструментом, як масштаб, майстер здатний створювати різні художні образи не залежно від розміру твору.

Контраст і нюанс як засоби композиції – це протилежні і близькі ознаки. Незначні відмінності в лініях, плямах свідчать про нюансні відношення. Композиційні відношення, що наближаються до повторення різних елементів, величин, властивостей називають нюансами це може бути відтінок в якому ледь помітна різниця. У нюансних композиціях відношення подібності при повторюваності переважає, а тому вони, є засобами вираження цілісності і спокою.

Художній твір являє собою об'ємно-просторову скульптуру виготовлену з деревини. Основна частина роботи трон, та елементи композиції так і як змії-спокусник, заборонений плід яблуко. В композиційному розташуванні яблуко тримається на ланцюгах, та змії намагається його вкусити. Центром композиції виступає заборонений плід яблуко.

Змії як розумний та хитрий, спокушається забороненим плодом, символом забороненого та одночасно легкодоспутного.

Також у роботі присутній замковий отвір, він виступає як зацікавленість в тому що знаходить за цим отвором, через щілину хочеться підглянути що є цікавого і забороненого.

Естетична оцінка будь якого твору визначається за наступними показниками:

Відповідність законам традиції: канонічність, традиційність, новизна.

Канонічний виріб – авторський, класичний в типовій галузі, часто використовується як приклад, або стандарт. Канонічний (грец.) – незмінний, не підлягає перегляду, слугує нормативним зразком.

Традиційний художній виріб – предмет, який виготовляється відповідно до давніх традицій, методів і технік, які передаються з покоління в покоління. Ці вироби

відображають культурну спадщину історію та унікальність певного народу, або регіону. Традиційні вироби є важливим елементом національної та місцевої ідентичності, а також вони часто відображають та передають унікальні знання та навички, що розвивались протягом великої кількості часу. Традиція (лат. *traditio* – передача) – це елементи культури, пов'язані з витоками, що передаються від покоління до покоління і зберігаються протягом тривалого часу. Традиції тією чи іншою мірою, в тих чи інших формах присутні у будь-якому суспільстві і практично в усіх сферах культури.

Новизна (новаторство) вказує на здатність принести щось нове, оригінальне і відмінне від попередніх творів. Вона вказує на свіжість і оригінальність твору в контексті існуючих стандартів. Це може включати новий погляд на відому тему, нестандартний підхід до використання, матеріалів або технік, інноваційний спосіб виразити ідею. Новаторство вказує на руйнування твору у відношенні до існуючих стандартів, це пов'язано з впровадженням нових ідей, що змінює спосіб мислення і сприйняття. У всіх випадках новизна це важливий внесок у мистецьку спадщину, що викликає зміни у способі мислення та сприйняття світу.

Виконаний художній твір об'ємно-просторова скульптура з деревини «Спокуса» відповідає критеріям новаторського твору. Твір є авторським.

Відповідність закону цілісності досягається відчуттям гармонійності виконаного художнього твору.

Виконана об'ємно-просторова скульптура гармонійна та відповідає закону цілісності.

Супідрядність – це урівноваженість елементів, які підпорядковуються центру композиції, та не просто підпорядковуються, а підсилюють її.

Композиційним центром в об'ємно-просторовій скульптурі виступає «заборонений плід» якому підпорядковуються всі елементи композиції.

Композиційні закономірності пов'язують всі структурні елементи в єдине ціле. Засобами композиційної закономірності виступають: статика-динаміка, симетрія-асиметрія, ритм-метр, нюанс-контраст-тотожність, подібність, пропорційність.

Виконана об'ємно-просторова скульптура є статична та непорушна, але якщо розглянути скульптуру з іншої сторони вона є динамічною за рахунок «змія», який в'ється по спинці троні.

У виконаному творі проявляється симетрія, оскільки права і ліва частина трону однакова.

В скульптурі відсутня ритмічність.

Нюанс, контраст, тотожність в композиційному творі проявляється у кольорі, текстурі.

– нюанс – незначна відмінність, слабо виражена розбіжність, синє-блакитне, перехід споріднених кольорів.

– контраст – різка відмінність між елементами та кольорами: чорне-біле, матове-блискуче.

– тотожність – повне спів падіння форм, кольорів, фактур.

Нюанс у роботі присутній і виступає у відмінності текстури порід деревини.

Контраст у виконаному творі присутній за рахунок темного трону та яскраво вираженого червоного кольору забороненого плоду, яке є центром композиції.

Тотожність і виконаному творі відсутня.

Подібність визначає повторення однієї форми або мотиву в художньому творі.

Подібність у виконаному творі відсутня.

Пропорційність виражена співвідношенням окремих елементів композиції між собою і виробу в цілому.

Виконаний твір пропорційний у співвідношенні елементів між собою і в цілому до виробу.

Кольорове рішення виробу досягнення інтенсивністю тональної проробки композиційних елементів художнього твору, визначається рівнем світлоти та насиченості фарб, що створюють загальний колорит. Вибір кольорового рішення для об'ємно-просторової скульптури є важливим аспектом, який впливає на естетичне сприйняття та загальний твір. Колір підкреслює форму, робить об'єм та текстуру, створює певний настрій та атмосферу.

Колір відповідає концепції змісту скульптури, кольори підпорядковуються та підсилюються один одним.

Вибір матеріалів для об'ємно-просторової скульптури є дуже важливим аспектом, які впливають на естетичні якості. Різні матеріали мають свої унікальні властивості. Матеріал може підкреслити або контрастувати з ідеєю скульптури, майстер підбирає матеріал, щоб візуально створити якісну та красиву роботу.

Декоративні елементи в художньому творі виступає отвір під замок, який виступає як зацікавленість, щось захищене, таємне.

ВИСНОВКИ

Художня обробка деревини – це вид декоративно-прикладного мистецтва, який полягає у виготовленні оригінальних виробів з деревини, різноманітного функціонального призначення. Це найширша галузь та вид в декоративно-прикладному мистецтві. В давнину ремісники обираючи деревину враховували не тільки фізичні, та декоративні якості, а й смакові, дух мала кожна порода деревини. Художня обробка деревини – це не тільки красиве, але й корисне мистецтво.

У багатьох культурах деревина використовувалась для виготовлення меблів та архітектурних елементів. До сьогодення вона залишається популярним матеріалом для виготовлення та декорування меблів та інтер'єру. Деревина також має велике значення для художників та ремісників, оскільки вона використовується для різьблення та інших видів творчості.

Сьогодні вона є важливим матеріалом у багатьох галузях, таких як будівництво, дизайн інтер'єрів та інших видів творчості.

У ході виконання дипломного проєкту:

- проведено дослідження історії художньої обробки деревини. Згідно з даним дослідженням художня обробка деревини сягала в далеке минуле, різні культури по різному використовували даний матеріал;

- з'ясовано які є можливі технологічні прийоми художньої обробки деревини, та визначено як якості обробки деревини впливають на виконання роботи;

- обґрунтовано ідею та розкрито зміст теми об'ємно-просторової скульптури з деревини «Спокуса»;

- на основі дослідження та ідеї художнього виробу успішно виконана практична частина роботи, яка включала в собі створення об'ємно-просторової скульптури з деревини, та на основі готової роботи розроблено постер;

– охарактеризовано композиційні особливості та надана естетична оцінка твору об'ємно-просторової скульптури з деревини «Спокуса». Твір несе в собі гармонійну завершеність та підпорядковується засобам гармонізації композиції;

– надана характеристика матеріалів, які використовувались у створенні даного твору в матеріалі, також ретельно підбирались матеріалі які були використані у роботі. Визначено калькуляцію витрат на виготовлення об'ємно-просторової скульптури з деревини;

– описана технологічна послідовність виконання об'ємно-просторової скульптури з деревини. Кожному етап роботи охарактеризований. Чітко дотримуються операції по виконанні твору.

Отже, завдання які були поставлені на початку виконання дипломного проєкту виконано, а мета досягнута.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

- 1 Художня обробка деревини на Чугуївщині Флорова Олександра
http://repository.khpa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/533/1/M7_zb_2018.pdf#page=248 (дата звернення 02.06.2024).
- 2 Modern problems in science. *Google Books*. Художня обробка дерева українських професійних митців кінця ХХ-ХХІ ст. Чегусова Зоя Анатоліївна
 URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=ytZwEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA73&dq=ідея+об'ємно+просторової+скульптури+з+деревини&ots=1qkLRhTyTp&sig=jcGanvczi3WYeXz6C0H0YjkHJZw&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 22.04.2024).
- 3 Дерев'яна скульптура. Енциклопедія Сучасної України ЕСУ: Режим доступу :
<https://esu.com.ua/article-26075> (дата звернення: 10.04.2024).
- 4 Українське ужиткове мистецтво <https://souvenirs.k-p.net.ua/info/24-ukrainske-uzhitkove-mistectvo.html> (дата звернення 05.06.2024).
- 5 <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/14333/Karpenko%202021%20ФКМ.pdf?sequence> Рішення художнього образу в роботі над скульптурою малих форм (дата звернення 03.04.2024).
- 6 <https://buki.com.ua/blogs/epos-pro-hilhamesha-korotkyu-vyklad/> Блог репетиторів. Епос про Гільгамеша (дата звернення 03.04.2024).
- 7 DSpace Home. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/14328/Dzubenko%202021%20ФКМ.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 03.04.2024).
- 8 Магічний символізм змія. Dryade. URL <https://dryade.guru/snakes-magical-symbolism/> (дата звернення: 07.06.2024).
- 9 Деревина Сосна estrade.com.ua. Euroshpon Trade. URL: <https://estrade.com.ua/derevyna-sosna/> (дата звернення: 02.06.2024).

10 Вільха – міцність та екологічна чистота. Маркет Двері Київ – купити входні та міжкімнатні двері в Україні. URL: <https://market-dveri.ua/uk/olha-prochnost-i-ekologicheskaya-chistota-38/> (дата звернення: 05.06.2024).

ДОДАТОК А
(довідковий)

ТРОНИ

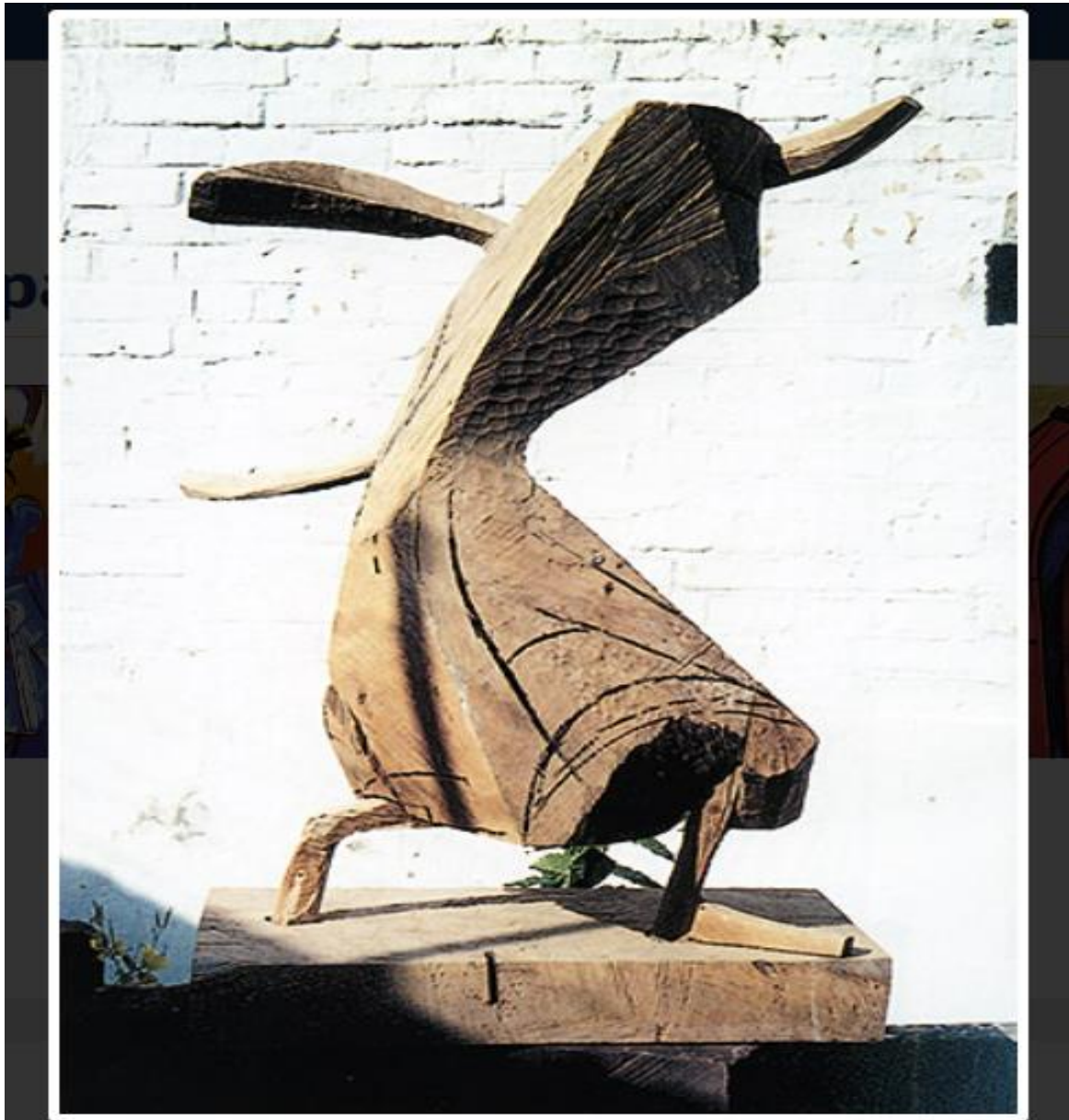

Рисунок А 1 – Скульптура М. Малишка

Рисунок А 2 – Приклади тронів

Рисунок А 3 – Трони Середньовіччя

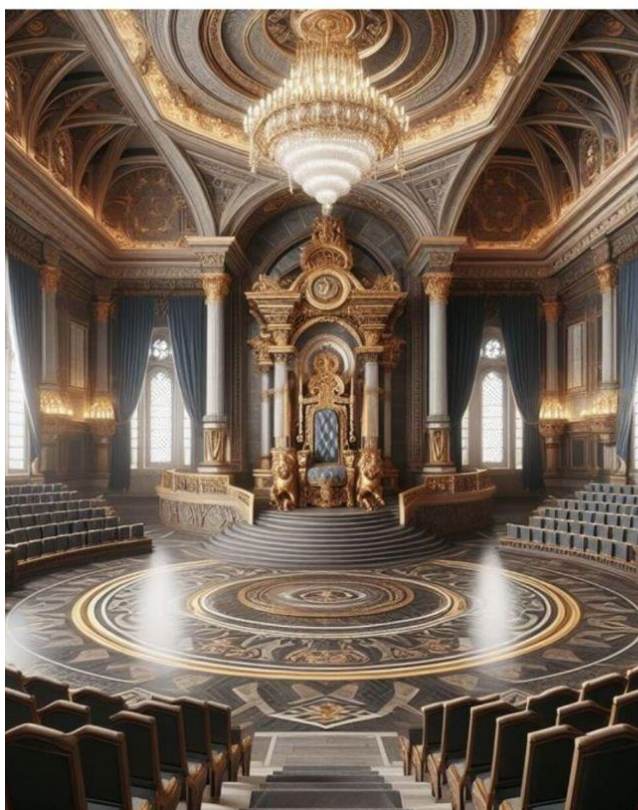

Рисунок А 4 – Приклади тронів у тронному залі

ДОДАТОК Б

(довідковий)

ПРОЄКТ ОБ'ЄМНО-ПРОСТОРОВОЇ СКУЛЬПТУРИ «СПОКУСА»

Рисунок Б.1 – Постер до проєкту скульптури з деревини «Спокуса»

ДОДАТОК В

(ДОВІДКОВИЙ)

ГОТОВА ОБ'ЄМНО-ПРОСТОРОВА СКУЛЬПТУРА З ДЕРЕВИНИ

Рисунок В.1 – Об'ємно-просторова скульптура «Спокуса»